

GYÖNGYHALÁSZOK

JUHÁSZ ERZSÉBET

Kifejezetten forró májusi délutánok voltak akkoriban az érettségi előtt, s mi tanulás ürügyén darvadoztunk Ibivel a fülledt szobában. Apa a legváratlanabb pillanatokban nyitotta ránk az ajtót. Te nem emlékezhetsz, Ibi, milyen volt a tekinteted, amikor apa végre visszavonult. — Dörfler Zsuzsa? — szűrted ki a fogaid közül gyűlölködően összevont szemöldökkel, mintha a Dörfler csak félreértés lett volna, mert igazából Mörder Zsuzsának hívták *azt a nőt*, igaz? Te (mármint én) még egészen kicsi voltál, nem emlékezhetsz rá, hogyan tért haza egy estefelé Neorcsics nagymama a városból jóval előbb a megszokottnál, hisz a májusi litániák után a Gül Babába szoktak volt betérni barátnéival egy kis desszertre. Mondom, te még nem emlékezhetsz Neorcsics nagymama eme hazatérésére. Magán kívül dobált le magáról mindent, sálat, kesztyűt, félrve őrzött vadonatúj kalapját (Neorcsics nagymama tele volt öt-tíz éves, vadonatúj kalapokkal — ezt apa jegyezte meg egyszer, amikor már nem voltam olyan egészen kicsi), tehát jött fulladozva Neorcsics nagymama, hogy apád Dörfler Zsuzsával jár már a moziba is. Ő látta, karon fogva mentek be, itt vakuljon meg, ha nem igaz. Hát elképzelheted, mit érzett Neorcsics nagymama, egy Wirth Irma! amikor az egész város arról susterog, hogy apádnak, na és persze az én apámnak szeretője van. Még hozzá egy közönséges kékharisnya, egy Dörfler Zsuzsa! Mert annak idején mindenkinek szálla volt a szemében, hogy apád épp anyátokat vette feleségül, azt a csunyuska Neorcsics Macát az a fess ember! Hát tehettem én valamit is, hát tehettem? Anyátok egyszerűen el volt bűvölve. Bezzeg engem ugyan sose hatott meg apátok nyalkasága. Hogy valaki pusztán jó megjelenésű — az isten adománya, fiam, nem úgy, de a neveltetés, az már igen. Jöttment senki volt ez a te apátok, egy

közönséges niemand, elejitél fogva. Falra hányt borsó, beszélhettem, bele a vak világba, mert nagyapád is, isten nyugosztalja, mindig az egekig magasztalta, hogy milyen mélyérzésű fiatalember. Kifejezetten mélyérzésű, mondhatom. Már jegyben jártak anyáttal, amikor a két Tumbász lány közül a fiatalabbnak (anyád barátnéja volt mind a kettő) csapni kezdte a szelet. Gyönyörű fruska volt a kis Tumbász Cili, meg kell hagyni, de tudta is villogtatni a szemét! Került-fordult, már megint apáttal táncolt. Mintha az egész délutáni táncmulatságot, na meg persze magát a jegyben járást is azért hoztuk volna össze, hogy ennek a kis hólyagnak és az ifjú vőlegénynek, persze, legyen hol együtt táncolniuk. Niemand, egy közönséges niemand volt a te apáttal az egész pereputtyával együtt. Nem volt ezeknek soha semmijük, se pénzük, se eszük, eszük a legkevésbé. Egy ilyen postásfamíliának, kérlek. De büszkesége, az aztán volt apáttal mindig is. Úgy járt-kelt ez már legény korában is, mintha biztosan tudná, a magasságos úristen mennybéli üzenetének továbbítására van kiszemelve. Pusztán ezért kell naphosszat ott ülnie a postán, és csak erre az üzenetre vár még, hogy nyakába vegye a világot, s valahol a messzi tengereken felszapjon végre gyöngyhalásznak. Azt hiszed, szégyellte magát a kis Cilivel történt afférja miatt? Esze ágában sem volt. Olyan ártatlan képpel csapta a szelet annak a kis fruskának, mintha mindenki számára világos és egyértelmű félreértés tisztázódott volna, az ő menyasszonya Tumbász Cili, nem pedig Neorcsics Maca, eh dehogya Neorcsics Maca. Mintha Neorcsics Maca nem is lett volna soha ezen a földkerekségen. Hisz világos és magától értetődő, hogy az élet nem egyéb, mint egy zenés vasárnap délutáni összejövetel, amikor is el-elkeringőzget az ember egynémely bizsergetően vonzó fruskákkal — mert istenem, mi mást is tehetne.

Érdekes, Ibi, hogy én minden valamire való esemény idején túl kicsi voltam, s a köztünk lévő három évnyi korkülönbség ellenére te mindig a közepében, az elevenében forgolódtál ugyanezen eseményeknek. Ha te, Ibi, nem vagy ennyire benne, sose ismertem volna ki a családunkat. De szerencsémre a te jóvoltodból már zsenge koromtól ébredezett bennem a büszkeség: nem mindennapi családból származom. Mert arra azért én magam is nagyon jól emlékszem, hogy Neorcsics nagymamának valósággal szavajárása volt az a bizonyos elszörnyedés: Nahát, ennyi futóbolondot egyrakáson! Szerinted amikor Neorcsics nagymama e feljajdulással kezdte mon-

dandóját — mérget lehetett rá venni, hogy furcsa, vagy egyenesen botrányos családi eseményekre fog fény derülni elbeszéléséből. De ha csak mintegy kényszerű belenyugvással nyugtázta fennhangon, hogy íme mennyi itt a futóbolond egyrakáson, akkor a vájtfülűek már tudhatták, hogy történőben megint valami olyan esemény, amely holtbiztosan botrányos kimenetelű lesz.

Neorcscics nagymama intuíciói! A hallatlanul zseniális intuíciói, ugye, Ibi? El tudom képzelni Neorcscics nagymamát, ahogy elcsíp téged (minthogy jómagam még egészen kicsi vagyok) és valahol a lakás egy félre eső szegletében beszámol neked legfrissebb sejtelméről. Mert akkori gyönyörű virágoskertünkben valahogy nem tudlak elképzelni benneteket, Ibi. Hisz Neorcscics nagymama még hajlott korában is toporzékolt türelmetlenségében, ha például Kuktin Rózi a virággondozás fortélyairól kezdett precíz, szakmai részletekbe menő magyarázatokkal szolgálni, végig igen tájékozatlan lévén szegény a nagymama érdeklődési körét illetően. Az isten szerelmire már! — fakadt ki sürgősen, s kezével olyan mozdulatot tett, mint aki meg van győződve róla, hogy ez az erőteljes elhárítás már önmagában elegendő ahhoz, hogy a világ összes virágokhoz értő asszonya egyszer és mindenkorra elnémuljon. Valljuk be őszintén, Ibi, hogy Neorcscics nagymama egyetlen dologhoz értett: a rosszat sejtéshez. Mert Neorcscics nagymama időről időre rosszat sejtett, vagy ha épp nem sejtette azt a bizonyos rosszat, hát felidézte valamelyiket a beteljesedettek közül. De ez a rossz valahogy mindig mások körül ólálkodott, körülötte soha, és persze körülöttes, Ibi. Mert réged szinte teljes egészében Neorcscics nagymama találta ki. Mindannyiunkat kitalál ugyan valaki, kitalálnak valakik, amíg csak élünk. Mégis, próbáltad te egyszer is megértetni valakivel, hogy nem egészen olyan vagy, mint amilyennek egy-egy veled kapcsolatban lévő valaki hiszi? És mondd, Ibi, még ma is olyan töretlenül elhiszed Neorcscics nagymamának mindazt, amilyennek kitalált téged?

Igen, már a megkeresztelésséddel elkezdődhetett. Anya szabódhattott, csak ne Mária, mama kérem csak ne Mária, mert még Maca lesz, isten őrizz! Inkább Ilona legyen. I-lo-na! Észnél vagy te? Hát ez jellemző! A te vérszegény ötleteid, Macám! Ha már lány lett, okvetlenül bele kell vinnünk a nevébe valami különöset, sejtelmest, valami sajátos felhangot. Izabella. Mondjuk I-za-bel-la, hm? Hát mindjárt más, nem?

Forgassuk csak meg egy kicsit azt a dolgot a családi futóbolondokkal! Ki mindenki volt hát az a rengeteg futóbolond itt egyrakáson? Ha nagymama és te gyanún felül álltok, minthogy valóban gyanún kívül helyeztéték magatokat mindig is — akkor ki hát? Nem sokan maradunk. Én, aki szerintetek mindig is túl kicsi voltam, nemigen jöhettek számításba. Az a sok futóbolond itt egyrakáson nem lehetett más, mint anya, apa meg az a *zsémbes* Giza, a nagymama testvérnénje, aki, meg kell hagyni, igen nagy előszeretettel olvasta testvérhúga fejére a vétségeit akárhányszor csak elvetődött hozzánk látogatóba. Hogy vagy, Gizus néni? Nincs nekem, Macám semmi bajom, csak visz a fejem. Visz, visz, azt látom — szúrte ki fogai közül a nagymama.

— Visz, testvér, visz! De nem annyira mint téged, már születésedtől fogva! Hogy nem akad már végre valaki, aki leállítaná egyszer? Mert téged aztán, Irma, mindig is félrevitt a fejed... Te meg azzal az örökösen félre hordó eszeddel másokat. Ez a baj, ez itt a legnagyobb baj, gyerekek...

Mondd, Ibi, te soha nem furcsállottad, hogy Neorcscics nagyapa alakja jóformán soha se szerepelt egyetlenegy családi történetben sem. Ott volt ugyan, ott volt mindhalálig, de hogyan? Elhűlve néztük Miklóssal, vagy mondtam is Miklósnak. Ki az a Miklós, azon kívül, hogy ő a nagyapa, ő Wirth Irma férje, ő az aki úgy imádta Reviczkyt. Ki az, aki soha egyetlenegy történetnek se került főszerepébe. Vajon miért nem, Ibi? A Neorcscics házaspár felhőtlen boldogsága, mi? Egy kifejezetten jól sikerült házasságé, ugye, hogy kedvenc szavatokkal éljek. Nem mondom, lehet, hogy találtathatik Miklósnak ebben a csendes eltűntetésében valami felemelő vagy, inkább irgalmas gesztus, de én valahogy jobban szeretek visszagondolni Wirth Gizus emlékeire, aki igen gazdagon ontotta magából a házassége keserveiről szóló történeteit még az én Kristófom halála után húsz évvel is lankadatlanul. Tudod, Macám, úgy megszenvedtem én az én Kristóffommal! Anyát igazából szerette, így aztán tiszta szívből hagyta is, amikor csak tehetette, felzúborogni önmagából azt a sok megbocsáthatatlan, jóvátehetetlen keserűséget, ami kijutott neki az én Kristóffom mellett, amikor neki a kis Lexivel a karján futnia, éheznie vagy csupán zokognia kellett.

Elképzelhető az, hogy te ne emlékeznél arra a zűrzavaros, illetőleg a nagymama szavaival élve végzetes vendégségre, amelyet követően nagyapa nem ébredt rá többet erre a világra? Noha több, számomra legalábbis, emlékezetes mozzanata volt annak a vendég-

ségnek, hadd vegyem most sonra a nagyapával kapcsolatosakat. Emlékszel arra a néhai ebédlőnkben lévő dohányzóasztalkára az ablak felőli jobb sarokban? Félrehúzódo zugban állt két kényelmes fotellal. Én is szerettem abban a kis zugban játszani, illetőleg mellette az ablak bemélyedésében, a függöny mögött. Épp ott játszottam, noha későre járt, amikor Neorcscics nagyapa, vagyis Miklós bejött oda apával és leültek a dohányzóasztalka mellé. Miklós valami személyazonossági igazolványokról beszélt, feltehetően ekkor is arról, hogy hányszor változott már a neve a változó nyelvű személyazonossági igazolványai során. Mondd, fiam, mire jó az, hogy az ember hol így, hol úgy van bejegyezve. Olyan ez, mintha egy harmadik valakit rejtegetnének egy életen át, érted? egy életen át! hol ilyen, hol olyan fedőnév alatt. Te meg ott lapítasz e nevek mögött, és egyre alább süllyedsz a névtelenségben. Végül már, akárha meg se kereszteltek volna... Mi mindig a háborgó történelem hullámtaraján billegünk, fiam. Előretolt hadállás. A szakadék széléig előretolva... Én, mindig én legyek az, aki már a puszta neve, a *neve!* által örökösen át legyen húzva? Akit örökösen áthúzzanak és korrigálnak, az idők végtelenjéig fordítgatva oda-vissza, oda-vissza? Érted te ezt a perfid ignorációt az én személyemmel kapcsolatban? Legalább te vigyázz apádra, Macám — mondogatta Wirth Gizus anyának — nagyon megviselte őt az a négyévi háborúskodás is. Szegénynek néha, hogy úgy mondjam, elmegy az esze, különösen ha egy-két pohárkával többet iszik a kelletésnél. Mert anyádnak egál, az ő nevét akár kínaiul is beírhatnák mindenféle nagykönyvekbe, de apád, az más. Őt nagyon lesújtotta, hogy a nemzeti hovatartozása nincs sehol egyszer és mindenkorra tisztázva. Attól fél szegénykém, rájön, hogy kimarad a történelemből, amit majd megírnak rólunk. Hányszor panaszkolt nekem, még megboldogult Kristófom idejében: Gizuskám, mint akit úgy szalajtottak valahonnan, egy nevenincs, egy sehonnai, akinek még történelme sincsen! Nagyon a szívére veszi ezt az ügyet a történelemmel, vigyázzál rá, Macám...

Ábrándozás az élet megvigasztalója — ez az egyénivé csavarintott idézet volt Neorcscics nagyapa szavajárása, ha jókedvében volt. Érdekes, hogy ezt utólag, apa kivételével mindannyian letagadták. Csak apa látszott rá emlékezni. Apa, mit jelent az, hogy ábrándozás az élet megvigasztalója? Hát ezt meg honnan szedted? Miklóstól — vágtam ki őszinteségem megengedhetőségének ritkaság számba

menő pillanataitól diadalmasan. Hagyjad, gyerek, majd... Miklós eme szavajárása tehát valami miatt tabu volt a családban, pedig jól emlékszem, hogy miután apa magára hagyta Neorcscics nagyapát ott a dohányzóasztalka egyik foteljében, s ő rövid időre el is szenderedett, ám később, felébredvén újra, noha szentül meg volt győződve, hogy tökéletesen egyedül van, a későbbiekben mégis szükségét érezte, hogy fennhangon is kimondja e kedvenc, sajátosan kancsal idézetét. A függöny hosszú rojtjai mögül néztem Miklóst, tökéletes biztonságban érezvén magamat akkor is, míg szendergett, s később is, miután kinyitotta szemét s odanyúlt pezsgős poharáért az asztalra. Eszembe sem jutott, hogy leskelődés lehet, ahogy ott nézem őt. Mindig is szerettem nézni Neorcscics nagyapát. Jó volt őt nézni, olyan volt mint egy kép valamely régi könyv mélyén, mint egy ismeretlen táj. Láttam, hogy időről időre csöndesen sírva fakad, s könnyei lassan, kanyarogva leszivárognak a poharába. Néha fel-emelte tekintetét, mint aki igyekszik érdeklődéssel körülnézni, de ez az érdeklődés már fele útján abbamaradt benne. Később, többszöri próbálkozás után sikerült talpra állnia. Imbolygó járással megindult a szoba egymással szemben lévő ajtainak egyike felé. Mégsem az ajtót kereshette, hisz ott állt fél lépésnyire tőle, úgy tűnt nekem, mintha egy képbe akarna mindenáron belépni, csak még nem találja a lépcsőfeljáratot. Pedig világosan emlékszem, hogy ott, ahol megállt végül, s hosszasan elnézte a falat, nem volt kép. Semmi sem volt ott, csak a puszta fal. Pedig sokáig állt ott, s arca egyre gyönyörködőbbé vált. Ábrándozás az élet megvigasztalója — mondta ki végül, fennhangon, majd hátatfordítva a falnak — ama falra képzelt képnek? — megindult az ellenkező irányban lévő ajtó felé. Járása teljesen elbizonytalanodott, kezeit maga elé nyújtva tapogatózott, mint aki felett valaki — most már alhatsz! — váratlanul elcsavarja a villanyt. Bizonytalansága ellenére is pontosan az ajtóhoz jutott, de mint aki valamitől egyszerűen visszahőköl, épp csak kikukucskaált, majd óvatosan oldalazva hátrálni kezdett. Aztán leguggolt hirtelen, úgy tűnt, a falat kaparássza, mert kaparászásszerű hangot hallatva matatott kezeivel valami után a fal tövében. Másnap reggel Neorcscics nagymama vijjogásszerű sikolya ugrasztotta talpra a házat, jaj istenem, Miklós! Miklós! Miklós!

E zűrzavaros, vagy a nagymama szavaival élve végzetes vendégség alkalmával toppant be az életünkbe Dörfler Zsuzsa, apa kolléganője. Na persze nem a postahivatalban dolgoztak együtt,

hanem a túlon túl nagy és persze gyanús átszellemültséget, afféle irodalmi ájert sejtető helyi jellegű lapocskánál, az *Auróránál*. Dörf-ler Zsuzsa Zsazsa néven írt szerelmes verseket és kisebb tárcákat, főleg a női emancipáció ügyéről. Hogy versei és tárcái milyenek lehetnek, arról most már ennyi év után magam sem szeretnék vég-érvényes bizonyosságot nyerni, de a külleme, egész megjelenése elkápráztatónak tetszett. Magas volt és karcsú, Macánál talán egy fejjel is magasabb. És a viselkedése! Lehengerlően természetes kedvesség és báj áradt belőle. *Ennek a nőnek van stílusa* — mérget veszek rá, hogy Neorcics nagymama ezt akkortájt még így összegezte. Biztos vagyok benne, hogy anyát bővölte el leginkább. Mint akiket a sors szeszélye tíz évre elválasztott egymástól, hogy most a viszontlátás öröme annál meghatóbb és pazarabb legyen. Ahogy anyát ismerem, két perc múlva szikrányi kételye sem maradt affelől, hogy rég elvesztett, legjobb barátóját látja viszont. Anya nagyon bele tudta élni magát az ilyenekbe. Minél képtelenebb, minél váratlanabb volt a dolog — annál inkább. Anya, feltehetően ezen a társas összejövetelen volt először igazán boldog, vagyis ez volt az első eset, amikor úgy érezte, nem kell végre résen lennie, vajon ki lesz a jelen lévő hölgyek közül az, aki apa figyelmét — oly szeszélyes költői lélek, s ez az élet is itt, a mi *vicinális* körülményeink között! — egy múzsa ihletet adó erejével leköti majd. Mert Dörf-ler Zsuzsa képes volt ismeretségük harmadik percében *beismerni* anyának, hogy figyelje meg, milyen görbe a lába, milyen aránytalanul nagy az orra, mennyire elállóak a fülei. Anya bódultan hallgatta. Ettől a szokatlan vallomástól akkor is elbódult volna, ha *Zsazsa* azt mondja, bogárfekete szemével anya vizenyős-kék szemébe nézve, hogy nézd milyen jellegtelen, vizenyős-kék szemeim vannak, drágám, hát nem rettenetes? Ilyesméről még senkit sem hallott beszélni. Hisz megfordult itt már barát nők és feleségek egy dísztermet is betöltő galériája, volt köztük csontsovány és oly kövér, hogy valósággal kifolyt az ülepe a székből, de egyetlen egy sem akadt köztük, aki akár a legapróbb fogyatékoságát is képes lett volna ilyen *leánypajtási* természetességgel szóvá tenni.

Most a tavaszon apa egykori írásait olvasgatván kezembe akadt egy kéziratban maradt novellája *GYÖNGYHALÁSZOK* címmel.

GYÖNGYHALÁSZOK

Mély álomba borulva sejlettek fel a sötétben itt is, ott is a környék ütött-kopott házai: megannyi fura dudor a tájon. Csak Ágotaiék utcára néző nyolc nagy ablaka ontotta az éjszakába sűrű fényét. Nyár közepe volt, hirtelen zivatarok ideje. Ágotai az ablaknál állt, homlokát az ablaküveghez szorítva bámult ki az éjszakába. Fullasztó meleg volt, noha erősen közeledett már az éjjél. Valami hűvöset keresett, ami legalább a teste csillapíthatatlan forróságát enyhítené. Az imént kint járt a kertben, egyetlen levél se mozdult se bokron, se ágon. A kerti pumpáskútnál megmosta arcát, de úgy tűnt, a víz is éppoly forró, mint az arca, homloka, egész teste. Most hogy az ablak üvegéhez nyomva homlokát, ott állt, háttal a társaságnak, egyszeriben furcsa érzés lepté meg. Világosan s mégis mélységesen megdöbbenve érezte, hogy ez a tapadós, fullasztó éjszaka, mint valami ragacsos, már-már romlásnak induló massa, mintha valami feneketlen katlanban fortyogna e pillanatban és hogy ez a fortyogás tulajdonképpen a jóézés csúcsa számára. Úgy tűnt egyszeriben, hogy nem is kívánja, sőt szeretné minél jobban késleltetni a hűsítő vihart, mert e fullasztó hőségnek az enyhülésével járó oldódás csak esést jelenthet számára, fogyatkozást, ahhoz képest, ami most tart, amit mintha csak ez a fullasztó, szinte kibírhatatlan hőség tudna összecsirizelni benne.

Ágotaiéknál mindenki szerette valamilyen okból az ilyen, késő éjszakába nyúló összejöveleteket. Anyósa a maga úriasszony voltának egyetlen kézzelfogható bizonyítékát látta benne, apósa az olykor mértéktelenné fajuló italozásra való kitüntetett alkalmakért, a gyerekek az ellenőrzés alól való hirtelen kiszabadulás anarchikus szabadságáért. Hogy a felesége miatt szerette, ezzel valahogy nem tudott tisztába jönni, gyorsan másfelé terelte gondolatait. Azon kezdett tñnődni, hogy milyen furcsa viszonyban is van a nőekkel. Nagy nőcsábászként tartják számon városszerte, de ő magában mindig is tudta, hogy ez az ő esetében semmit sem jelent. Ő volna nőcsábász, aki az imént is tulajdonképpen azért ment ki a kertbe, mert testben és lélekben egyaránt csillapíthatatlanul megkívánta Sarlottot, akivel az utóbbi időben igen sűrűn összefutott a városban hol itt, hol ott, nem is egészen véletlenül, s akit most ide is meghívott, hogy láthassa legalább. Társaságban sohasem volt ügyes causeur, beszélgetni csak ritkán és kevesekkel, s leginkább négy szemközt tudott. Pontosan érezte, hogy mi az ő szájából valamely

társaságban elhangzik, valahogy még a szavak kiejtése előtt kiszikkad. Az ő szájából minden mondat szentenciaszerűen hangzik, s ő minden kiejtett szava után jobban megmerevedik, egész lénye mind jobban megkeseredik, s arca végül már szinte kegyetlenné feszesedik. Pontosán érezte ezt az imént is, amikor Sarlottékkal üldögélt, s a csevegésre nem is annyira figyelve az asszonyt nézte. Jó volt, sőt nélkülözhetetlenül fontos volt ott ülnie a közelében, időről időre hosszasan belemerülni nagy, sötét szeméibe, figyelni a mozdulatait. Kezdetől fogva elkápráztatta Sarlott lényének egy sajátos bravúrja. Magas volt és csontos, testalkatában tulajdonképpen semmi törekenyt sem lehetett volna felfedezni, mégis: mozdulatai, hanghordozása, tekintete — testi valójának bravúros cáfolataként maga volt a megtestesült törekenység. Ellenállhatatlan vonzódást érzett e nő egész, bravúros lénye iránt. Volt benne valami számára teljességgel elérhetetlen. Erre akkor döbönt rá igazából, amikor az imént rákérdezett valaki a társaságból, s ő akárha homokot rágna, jóvátehetetlenül kiszikkadt saját kimondott szavaitól. Ekkor ébredt rá arra, mekkora szüksége van, mintegy önmaga kiegészítéséül Sarlott könnyedségére, egész, számára oly varázslatos lényére. Tüntetően felállt, mondván, hogy tűrhetetlenül melege van, sétál egyet a kertben. Érezte, egész arca megfeszül, ahogyan ezt egyenesen Sarlott szemébe nézve mondja, s az asszony a maga sajátos bravúrjainak egyikével könnyed társalgása közepette éppen csak tudomásul veszi, mit sem sejtetve közben a többiekkel arról, hogy miért is van ő itt tulajdonképpen. Egy kamaszfiú sértődöttségével járt-kelt a kertben, amiért Sarlott nem rohant azonnal utána, hogy megvigasztalja.

Az egyik nyitott ablakszárny üvegében most is az asszonyt nézi, akin nyoma sem látszik semmiféle zaklatottságnak. S ettől a megbocsáthatatlanul tökéletes jólneveltségtől ismét mind jobban erőt vett rajta valamely kamaszos dac és sértődöttség.

A vihar szele már esősen suhogtatta, sőt valósággal tépte a kertet, amikor Sarlottnak váratlanul eszébe jutott, hogy a nyárfasor végén, a kerti veranda asztalán felejtette az Osztrák—Magyar Monarchia írásban és képben egyik kötetét, amit Géza, az ő apósa mutogatott neki előszeretettel még délután, s a következő pillanatban már ki is szökkent az ajtón. Mire ő az ajtóhoz ért, úgy tűnt neki, hogy az asszony fodros, fura látomássá változva lebeg a nyárfasor felett. Sarlott! Jöjjön vissza, majd én! — kiáltott

és teljes erejéből, ő is — akárha röpülne a zúgó ég alatt —, utána iramodott.

— Mit bolondozik? — korholta, amikor a verandára beértek, mindketten csuromvizesen, csatakosan. Azaz, hogy csak jóval később léptek be oda, hisz ott álltak mindössze néhány lépésnyire a verandától egész lényükben felajzott emberekre jellemző földöntúli nyugalommal hagyván, hogy bőrig áztassa őket a zápor. Már csak a széltépázta fák leveleiből zúdult meg itt is, ott is egy egy kései, magányos zivatar, amikor a verandára beléptek. — Mit bolondozik? — korholta ő, s végigmérve az asszony csuromvizes alakját, az átázott ruhán át érzéketesebben előtűnő idomait, nedves száját, esőáztatta, csapzott haját, egyszeriben úgy tűnt neki, ez a zivatar végre kioldotta őt a saját, egyre tisztább kényszerképzetre emlékeztető életéből, megélt negyven évéből, s hogy újra ott áll a sétaerdő huszonöt évvel ezelőtti fűvében, bokáig merülve a zápor utáni latyakba, egy esőáztatta hajú, csapzott kislánnyal. Mindenki más az egész osztályból régesrég hazakotródott, csak ők ketten maradtak, anélkül, hogy összebeszéltek volna, s ahogy ott állnak, bokáig süllyedve a zápor utáni latyakba, egyszeriben elviselhetetlen, irtózatossá válik az öröm járja át egész testüket, szinte rázza, cibálja, hogy szaladniuk kell, szaladni, elbújni és előkerülni, elbújni majd újra előkerülni, ami teljesen egyre megy... Kissé megkésve érkezik a vacsorára, szerényen terített asztal, de ízletes ételek. Életében talán először semmi éhséget sem érez, csak az a szűnni nem akaró irtózatossá válik, gyönyörű, oktalan öröm, amely mindentől és mindenkitől elszigetelte, kiemelte, messzire felröpítette őt. Igen, mama, persze, mama: két ismeretlen szólam egybehangolódása, ahogy beszélget a mamával. Az evőeszközöknek nincs tapintásuk, az ételnek nincs íze, nevetségesen fölösleges bajlódás mindazzal, ami nincs... Elképzелhetetlenül lelassított léptekkel indulnak visszafelé a nyárfasoron. S ő pontosan érzi, mekkora képtelenség visszamenni abba a házba, a tulajdon jelenidejébe. Sötét, irtózatossá válik kényszerképzetnek tűnik ez a negyven év most, és teljességgel felfoghatatlan számára, hogy ő ebben préselődik. Ha visszaléphetne a huszonöt évvel ezelőtti sétaerdő esőáztatta fűvére! Úgy vágyott erre a képtelenségre most, akinek akkor ért utoljára földet a lába, s mindaz, ami azután következett véletlenszerű sodródás, ide-odacsapódás volt csupán felidézhetetlen, rekonstruálhatatlan útvonalakon... Nem tudná megmondani, minek alapján, talán az asszony lélegzetvételeiből érzett rá hirtelen arra, hogy Sarlott szemében most valami

kezdetét vette kettőjük között. Nem volt öntelt vagy túlaradó ez a hit Sarlottban, mégis valamiféle fegyelmezett boldogság vagy inkább bizonyosság áradt belőle. És ettől egyszeriben megszállkásodott egész valója. Maga is csak utólag vette észre, hogy hirtelen mennyire sietősre fogta lépteit. Esztelen türelmetlenség lett úrrá rajta egyszeriben, hogy mielőbb Géza mellé ülhessen. Géza, az apósa mellé, aki egyetlen szellemi társa és barátja ezen a világon.

Már megszokott foteljében üldögélt, csak épp Géza nem volt mellette. Váratlan belső megiramodás hatására azt kezdte játszani, hogy Géza ott ül mellette, csak alszik. A sok-sok pohár pezsgő (kedvenc itala, vendégség alkalmával legalábbis kijár, hogy az ember csak pezsgőt igyon, ha azt szereti) üdvözült álomba sodorta. Tökéletes biztonsággal töltötte el az az érzés, hogy ott alszik mellette öreg barátja, s ő egyedül ébren a hajnalodásban. Most egyszeriben már-már könnyekig érzékenyedve gondolt a saját életére, amely ebben a pillanatban valahogy egybemosódott benne öreg barátja életével. Idősebbnek érezte magát, s világosan maga előtt látta, ami még hátra van, a még hátra lévő utat, ami nem más, mint a lehetőségek folyamatos fogyatkozása egészen az utolsó lélegzetvételig. Úgy tűnt, nem is adott életének lényegében szörnyű, olykor szinte elviselhetetlen prése szorítja őt, hanem ő maga srófolja mind szorosabbra magán ezt a prést. Kancsal diadalérzettel gondolt most arra, hogy mindent elvétett ugyan, hogy egy számára lényegében teljesen alkalmatlan életet él, hisz neki mégis főúton kellett volna haladnia, ne lett volna csak mindenestül ennyire vicinális pályán, de végül is ez a teljes csatatérelvétel, ez a kicsorbultság ma már nem más, mint ő maga: egyadta csorba ragyogás. Gyöngyhalászok! — jutott eszébe anyósának e csúfondáros megjegyzése — Egyikötök a pezsgős poharak alján, másikötök egy-egy női csuka felcsillámló tekintetében — halásszátok, halásznátok — az igazgyöngyöket.

Forró szégyen, ugyanakkor mélységes megnyugvás kerítette hatalmába e gondolatra. Szerette volna, ha alva is, de mellette ülne most öreg barátja. Majd még egyszer felidézve az iménti játékot, rámosolygott az alvó Gézára: Gyöngyhalászok, öreg pajtás, azok vagyunk.

Neorcsics nagypapa halála után nevelésünk ügyét végképp a nagymama vette kezébe. Anya és apa csupán időről időre felbukkanó statiszták voltak. Anyából csak túlaradó lelkesedésekre és gyors

lefolyású kétségbeesésekre futotta velünk kapcsolatban. Apából pedig bizonyos görcsösen lelkiismeretes törődésre, azaz kioktatásokra és ellenőrzésekre. Neorcscics nagymama szerint a te *pályádat*, Ibi, az a *förtelmes nőszemély*, az a Dörfler vagyis Mörder Zsuzsa törte kettébe, hisz mindenkit elkápráztattál éveken át. *Ezt a csuda jól sikerült gyereket!* Hogy mennyit énekeltél, szavaltál, zongoráztál te, Ibi, úgy tizennégy éves korodig! És a házi és iskolai dolgozataid magyar nyelvből a tavaszról, a hazámról és nem utolsósorban a mi családunkról! Nem volt egyetlen valamire való vendég sem, aki előtt fel ne olvastatták volna veled legalább azt, amelyik az évszaknak vagy az alkalomnak leginkább megfelelt. Egytűlen egyig büszkék voltunk rád, Ibi, nem vitás. Aztán úgy a kisértelességi táján egyszeriben hanyatlani kezdted. Nem hiába mondogatta Neorcscics nagymama *pazar* fellépéseid során éveken át, hogy akár csak önmagát látná, nem hagyhatta annyiban a dolgot. Igazából, méghozzá úgy istenigazából, ekkor lépett be a mi életünkbe Dörfler azaz Mörder Zsuzsa. Pedig hol volt már akkor Dörfler Zsuzsa! Évek óta nem láttuk, sőt hallani sem hallottunk felőle. Nem vagyok biztos benne, Ibi, hogy a Neorcscics nagymama intuíciói épp oly *hallatlanul zseniálisak*, mint ahogyan te képzelted, a memóriájában azonban akadt egynémely *hallatlanul zseniális* vonás. Mint-hogy a te már elleplezhetetlen hanyatlásoddal egyidejűleg eszébe jutott újra színre léptetni *azt a nőt*. Még csak az hiányozna, hogy egy második Dörfler Zsuzsa legyen belőled! Azt már nem! Vedd tudomásul, hogy a mi családunk nem engedheti meg magának az effajta kilengéseket! Köztünk nem voltak, és nem is lesznek Dörfler Zsuzsák, megértetted? Végül már a legszűkebb családi körben végbevitt szereplést is mélységes megvetéssel Dörfler, azaz Mörder Zsuzsának neveztétek, majd szép lassacskán végérvényesen beszűntettétek, mint szégyenletes, sőt *kifejezetten* ostoba hivalkodást holmiféle *szedett-vedett szellemi és művészi* hőbortosságokkal.

Csak apa igyekezett jobb belátásra bírni téged, Ibi. Kötelességtudatra intett, műveltséged gyarapításának nélkülözhetetlen fontosságára hívta fel a figyelmedet. Még kinövetnetek is méltóságotokon aluli volt. *Dörfler Zsuzsa!* — ennyit tudatok tömör válaszul kiszűrni a fogaitok között, amikor apa behúzta maga mögött az ajtót.

Sok év múlt el azóta, de mindmáig egyetlen mozzanatot érzek, noha valamelyest más vonatkozásban, mégis kristálytisztán egy az

egyben való megfelelésnek irodalom és volóság között apa ama bizonyos kéziratban maradt novellájából, azt, amit a lehetőségek folyamatos fogyatkozásáról mondott. Mert nagyapa halála után, mi néhányan egyre öregebbek lettünk, azaz egyre sűrűbben kellett tapasztalnunk, hogy a lehetőségeink, bizony folyamatosan csak fogyatkoznak. Ne hidd, azért, Ibi, hogy ez afféle *szimpla* élmény lehetett csupán akár itt is, a mi *vicinális* körülményeink között. Ti azonban mégis kivételt képezve *grasszáltatok* végig nagyjából közös utainkat. Nem hiába. Hisz embere válogatja, van aki szerencsésen rátalál a megfelelő jelszóra, vagy bélyegzőre, tegyük fel a *Dörfler azaz Mörder Zsuzsára*, egy ilyen fölényesen kimondható, teljesen különböző természetű visszás helyzetek tudomásul vételét mindenkor *pazarul* megkerülhető kulcsszóra.

Pedig hát ki is volt tulajdonképpen Dörfler Zsuzsa? Régi, alig-alig felidézhető ismerős a sok között. Alig-alig felidézhető, mint egy régi futózápor egy forró éjszakán, talán nem is több, mint egy oktalan és gyönyörű bujocska egy képtelenül messzi sétaerdő latyakos ösvényein.